

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในสถาบันราชภัฏ กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพและปัญหาในปัจจุบันด้านการเรียนการสอนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สถาบันราชภัฏ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงทฤษฎีหลักการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมวิชา
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร
4. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการสอน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมการสอน
7. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการสอน
8. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของอาจารย์ผู้สอน
9. แนวคิดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
10. ปัญหาการเรียนการสอนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอน

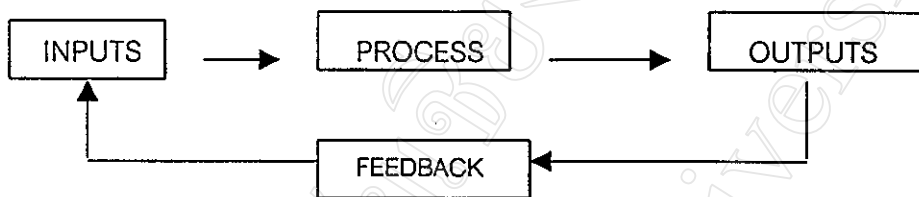
อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 22) ได้นำความหมายของคำว่า ระบบของสงัด อุทรานันท์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า ระบบ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รวมกันและต่างทำหน้าที่ของตนอย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ความหมายของคำว่า ระบบ ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ว่า หมายถึง ผลรวมของหน่วยย่อยซึ่งทำงานเป็นอิสระจากกันแต่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด และความหมายของ บานาธิ (Banathy) ที่กล่าวว่า ระบบหมายถึง การรวบรวมของส่วนประกอบซึ่งมีความ สัมพันธ์และส่งเสริมต่อกัน เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มาสรุปเป็นแนวทางในการให้คำนิยามของคำว่า ระบบการสอน ว่าหมายถึง การจัดองค์ประกอบของการสอนไว้อย่างมีลำดับขั้นตอน และมีความสัมพันธ์กันเพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการสอนที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 61) ยังได้ให้ความหมายของคำว่าระบบการสอนว่าเป็น ระบบย่อยในระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียน ระบบการเรียนการสอนประกอบด้วยส่วนย่อยต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่วนที่สำคัญ คือ กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียนการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในระบบ การตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนการสอนจะทำได้ โดยการประเมินผล และเมื่อผลที่ออกมายังมีความบกพร่องก็จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สงัด อุทรานันท์ (2529 : 7) กล่าวถึงความสำคัญของระบบการสอนไว้ว่า มีความสำคัญมาก เพราะสิ่งใดก็ตามถ้าจัดไว้เป็นระบบแล้วก็จะง่ายที่จะค้นหา พิสูจน์ ทดลอง และรู้จักลำดับขั้นตอนไม่สับสน เช่น ถ้าครูสอนเป็นระบบแล้วก็จะมีการวางวัตถุประสงค์ของการสอนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรบ้าง และจะได้จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการประเมินผู้เรียนก่อนเพื่อดูพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพอย่างไร และควรปรับปรุงอะไรบ้าง

องค์ประกอบของระบบการสอน

อามรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 26-27) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของระบบการสอน ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของการสอน

เมื่อใช้องค์ประกอบของระบบมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบการเรียนรู้การสอน โดยทั่วไปแล้วก็พอจะจำแนกองค์ประกอบของการจัดระบบการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็น Inputs ในระบบการเรียนการสอนซึ่งเป็นองค์ประกอบหรือวัตถุดิบที่จะทำให้เกิดการเรียนการสอนขึ้นมานั้น ประกอบด้วย ครู นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น โต๊ะ ม้านั่ง ห้องเรียนและอาคารสถานที่ เป็นต้น

2. ส่วนที่เป็น Process ในส่วนนี้เป็นการนำเอาวัตถุดิบหรือองค์ประกอบในส่วน Input มา ปฏิสัมพันธ์ (Interact) ต่อกันเพื่อให้เกิดผลผลิตตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กิจกรรมที่สำคัญในส่วนนี้ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การเสริมสร้างทักษะ การศึกษาดูงาน การสรุปบทวน การทดสอบเพื่อวัดความรู้ในส่วนที่ได้เรียนไปแล้ว (Summative Evaluation)

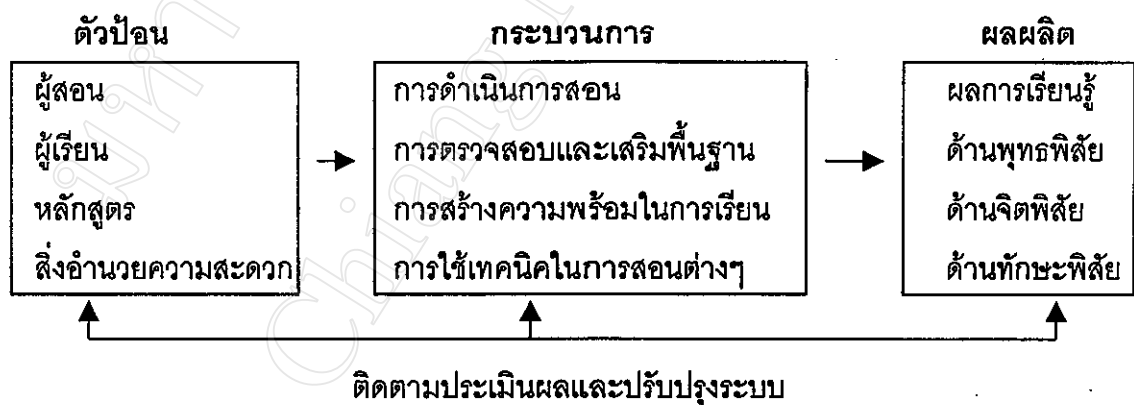
3. ส่วนที่เป็น Control สิ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น สามารถทำได้การโดยการรู้จักใช้จิตวิทยาซึ่งได้แก่การเสริมสร้างกำลังใจ (Reinforcement) ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้กำลังใจโดยใช้คำพูดหรือการทำทางต่างๆ นอกจากนี้ยังทำการควบคุมการเรียนการสอน โดยการตรวจสอบการเรียนรู้ของนักศึกษาในขณะที่ทำการสอน (Formative Evaluation) เพื่อจะได้ทราบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนหรือไม่เพียงใด หากยังไม่เข้าใจเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หรือนักเรียนมีประสบการณ์มาก่อนแล้วก็อาจสอนเรื่องนั้นไปโดยเร็ว

4. ส่วนที่เป็น Output ผลผลิตของการสอนก็คือ ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาในแง่ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ทักษะหรือความรู้สึกรู้สึกคิดต่างๆ ถ้าได้ประเมินผลการเรียนการสอนแล้วพบว่านักศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในตอนแรกในส่วนของ (Inputs) ก็สรุปได้ว่าการเรียนการสอนที่ผ่านไบนั้นได้ผล แต่ในทางตรงข้ามถ้าผลิตผลไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ก็แสดงว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านไบนั้นไม่ดีพอ สมควรจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

5. ส่วนที่เป็น Feedback ในส่วนนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์หลังจากที่ได้สอนไปแล้ว ถ้าพบว่าผลผลิตที่ได้จากการเรียนการสอนต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ก็จำเป็นต้องหาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป เช่น ผู้เรียน อาจจะมีพื้นฐานในเรื่องที่สอนไม่เพียงพอ การตั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสูงเกินไป เนื้อหาวิชา กิจกรรมการสอน อาจจะไม่มีความเหมาะสม เป็นต้น

องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน อาจพิจารณาจากภาพประกอบของบุญชม ศรีสะอาด (2537 : 5) จะทำให้เห็นภาพได้ชัด คือ

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน

ในส่วนของโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอาจารย์สังกัดโปรแกรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยระบบของการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพของการสอน

อุทุมพร ทองอุไทย (2523 : 7) ได้สรุปถึงผลการวิจัย ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาโครงสร้างของประสิทธิภาพการสอน ซึ่งผลการวิจัยเหล่านั้นสอดคล้องกันโดยสามารถจำแนกตัวประกอบได้ 6 ตัว คือ

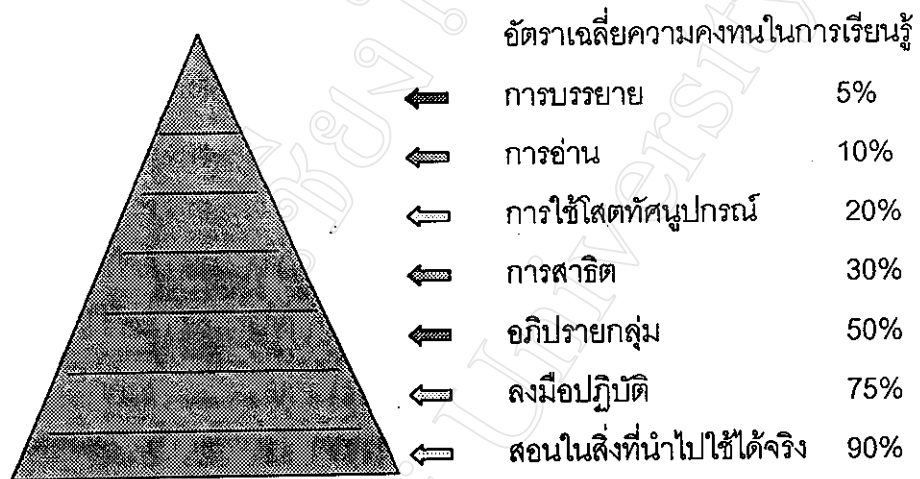
1. ลักษณะอาจารย์ ได้แก่ ลักษณะท่าทาง ความจริงใจ ความสนใจต่อผู้เรียนให้ความเป็นกันเอง เป็นผู้นำและเป็นผู้มีความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างแท้จริง และทันสมัยอยู่เสมอ
2. วิธีสอน ได้แก่ การจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอน การจัดห้องเรียน การเตรียมความรู้ ใช้ตำราประกอบการเรียน มีทักษะในการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาเวลา มีการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนพัฒนาการด้านความคิด
3. สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์กับนิสิต อาจารย์ฟังความคิดเห็นจากนิสิตเป็นกันเองช่วยเหลือนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
4. อุปกรณ์การสอนและการเรียน รวมถึงห้องปฏิบัติการ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งห้องสมุดที่สมบูรณ์ และตำราเป็นภาษาตนเองด้วย
5. การวัดผล มีการป้อนกลับและการเสริม ใช้การวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน รู้จักออกข้อสอบที่ดีให้คะแนนอย่างยุติธรรม
6. ทศนคติของอาจารย์ต่อการสอนและต่อนิสิต อาจารย์มีการยกย่องนิสิตอย่างจริงใจและตั้งใจสอน

การเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ่างใน นารีย์ วงศ์ไผ่, 2541: 9) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา สังคมปัจจุบันเป็นยุคของข่าวสารข้อมูลที่ไร้พรมแดน มีข้อมูล และสารสนเทศต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย องค์ความรู้ และความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การนำเอาประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและมีอยู่มาถ่ายทอดเนื้อหาให้ผู้เรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนใหม่ โดยครูจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในสิ่งที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิตจริง เพราะการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติอยู่เสมอจะทำให้ นักเรียนพอใจและ สนใจที่จะเรียนรู้ในกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนจะเกิดความคงทนในการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าการเรียนโดยการ

ปฏิบัติจริงและการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้ผลดีกว่าวิธีอื่นดังสามเหลี่ยมของการเรียนรู้ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงถึงการเรียนรู้

จากสามเหลี่ยมของการเรียนรู้จะเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและสอนในสิ่งที่นำไปใช้ได้จริง จะเกิดความคงทนในการเรียนรู้ได้มากกว่าวิธีอื่นๆ

การเรียนการสอนในทัศนะของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (อ้างในวันเพ็ญ จันทร์เจริญ, 2541) กล่าวว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างของผู้เรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย
- 2) สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นพบคำตอบ และแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยมีครูเป็น “กัลยาณมิตร” เกื้อหนุน ดูแล แนะนำ
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมาย สนองความต้องการของผู้เรียน สานต่อจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน
- 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง ซึ่งจะทำให้สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ที่เรียนรู้สู่การมองปัญหา และแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและครบวงจร

5) ฝึกหัดให้ผู้เรียนรู้จักคิด ใคร่ครวญ ไตร่ตรองด้วยตนเอง และในขณะเดียวกัน เรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลง และทำงานร่วมกับผู้อื่น

แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมวิชา

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา (2542 : 10 - 14) ได้ดำเนินการบริหารการเรียนการสอนของสถาบัน โดยอาศัยคณะวิชา เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้บัณฑิตในระดับอุดมศึกษา และโปรแกรมวิชาเป็นหน่วยงานย่อยที่อยู่ในคณะวิชา ทำหน้าที่ในการผลิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่กำหนดไว้ และเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการพัฒนาวิชาการและเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ลึกลงไปในศาสตร์สาขา

โดยความหมายของ คำว่า " โปรแกรมวิชา " หมายถึง การจัดการบริหารในสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ หลักสูตร นักศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา การบริหารและการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิต จากความหมายดังกล่าวจะมองถึงความจำเป็นของการบริหารแบบโปรแกรมวิชา เพื่อการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับศาสตร์ต่าง ๆ ได้ดี เป็นการผนึกกำลังเพื่อพัฒนาบัณฑิต ง่ายในการพัฒนาบุคลากร จัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับความเป็นจริง และการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารโปรแกรมนั้นจะต้องประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา หรือคณะกรรมการโปรแกรมวิชาและควรมีจำนวนประมาณ 5-7 คน ประกอบด้วย ประธานโปรแกรมวิชา กรรมการ และเลขานุการ โดยที่เป็นบุคคลผู้ที่รอบรู้ในศาสตร์ในโปรแกรมนั้น มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาในโปรแกรมวิชา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและภายในได้ดี มีเวลาเพียงพอในการร่วมบริหาร และที่สำคัญคือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นอย่างดี คณะกรรมการบริหารโปรแกรมนั้นจะกำหนดหน้าที่ประสานงานกับอาจารย์ ผู้บริหาร และนักศึกษา ในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาโปรแกรมวิชา คือการออกแบบพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร และทำแผนในการวางแผนพัฒนาโปรแกรมวิชา การพัฒนานักศึกษาเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญ คือ งานการรับนักศึกษา จัดหาอาจารย์และวิทยากร งานกิจกรรมเสริมสร้างทักษะ หน้าที่สำคัญอีกประการ คือ การจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดแผนการเรียน ประสานงานการพัฒนาสื่อการสอน นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่ในการจัดฝึกประสบการณ์ การพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และการจัดติดตามการพัฒนานักศึกษาตามจุดเน้นการประเมินและการติดตามผลบัณฑิต

การบริหารงานของโปรแกรมวิชาจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามแนวของสภาสถาบันราชภัฏ โดยแต่ละโปรแกรมวิชาจะต้องแสดงองค์ประกอบต่าง ๆ รวม 10 องค์ประกอบด้วยกันคือ 1) จุดประสงค์ 2) นักศึกษา 3) โครงสร้างและรายวิชาในหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 6) บุคลากร 7) เอกสารตำรา 8) วัสดุอุปกรณ์การสอน 9) อาคารสถานที่ และ 10) การบริหารวิชาการ

กล่าวโดยสรุป คือ ปัจจุบัน ปีการศึกษา 2543 โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารโปรแกรมวิชาดังที่กล่าว โดยมีอาจารย์สังกัดในโปรแกรมวิชาจำนวนทั้งสิ้น 7 ท่าน ซึ่งทำหน้าที่ตามที่ระเบียบและแนวทางได้ระบุไว้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่จบจากโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพอย่างเหมาะสม และเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานของโปรแกรมวิชาตามแนวสภาสถาบันราชภัฏ ผู้ศึกษาจึงได้นำองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมวิชามาเป็นตัวแปรในการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของการเรียนการสอน คือ นักศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน บุคลากร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาในหลักสูตร เอกสาร ตำรา วัสดุอุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของโปรแกรมวิชาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" เป็นคำที่มีความหมายหลายนัยด้วยกัน ประเด็นที่ต่างกันอยู่ที่ความกว้างหรือความแคบของความหมายเป็นสำคัญ

กู๊ด (Good :1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการดังนี้

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตร คือ แผนภาพรวมของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้มีความรู้ขั้น หรือให้ได้รับประสบการณ์ับตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 2-3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ หมายถึง ประสิทธิภาพต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนเพื่อให้ได้ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่สถานศึกษาต้องการ โดยหลักสูตรจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และมีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม และคุณธรรม

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 20) กล่าวถึงหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา ว่า หลักสูตรอุดมศึกษาจะเน้นในเรื่องของเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อเนื้อหาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะชีวิตนอกห้องเรียนนอกเหนือจากเนื้อหาแล้วอาจารย์จะมีบทบาทน้อย ผู้เรียนย่อมมีอิสระที่จะรับและเลือกโดยเสรี นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติและความต้องการ อาจแยกหลักสูตรเป็น 3 ส่วน คือ หลักสูตรวิชาชีพ หลักสูตรการศึกษาทั่วไป และหลักสูตรวิชาเลือก

จากความคิดของนักการศึกษาต่างๆ พอจะสรุปได้ว่า "หลักสูตร" คือประสิทธิภาพที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนและหมายรวมถึงเอกสารซึ่งเป็นข้อกำหนดรายวิชาที่จัดสอนในสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ส่วนความหมายของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตร หมายถึง คำโครงการการศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมาย รายวิชา เนื้อหาวิชา และการจัดการเรียนที่เกี่ยวกับรายวิชาและเนื้อหาเหล่านั้น

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

ทาบ้า (Tabá : 1962) กล่าวว่าหลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบใดก็ตาม ควรมีองค์

ประกอบ 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

สรุปคือองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร จะหมายรวมถึง องค์ประกอบของหลักสูตร จะมี 4 ประการ ได้แก่ ความมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) และการประเมินผล (Evaluation)

อำนาจ จันทรแป้น (2532 : 7) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะถูกลงไปได้อาศัยส่วนประกอบใหญ่ 3 ประการ คือ

ตัวครู หรือ ผู้สอน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถาบัน เป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งในการนิเทศให้เกิดความสมบูรณ์

แผนงานที่ได้ออกแบบอย่างมีระบบ สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการ ชีตจำกัดต่างๆ การที่จะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ตัวแปรสำคัญก็คือ กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนโดยมีครูและผู้บริหารเป็นตัวการสำคัญ และมีบทบาทอย่างมากในการทำให้หลักสูตรบรรลุผลสำเร็จ ดังต่อไปนี้

บทบาทของผู้บริหารต่อหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจปัจจัยและสภาพต่างๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ห้องสมุดวัสดุอุปกรณ์การสอนต่างๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

บทบาทของครูผู้สอนต่อหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 132) กล่าวว่า เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้วตามประเด็น แต่หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำ หลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของ หลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการสอน

ความหมายของสื่อประกอบการสอน

ศิริพงศ์ พยอมแย้ม (2533 : 66) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อหมายถึง ตัวกลางหรือพาหนะที่จะนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ดังนั้น สื่อการสอน จึงหมายถึง ตัวกลางสำหรับกระบวนการเรียนการสอนในอันที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เหตุการณ์ ที่จะพาเนื้อหาวิชาจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยผ่านช่องทางการรับรู้ต่าง ๆ

เป็รื่อง กุมุท (2519 : 1) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการทำให้การสอนของครูถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้ได้เป็นอย่างดี

วาสนา ขาวหา (2533 : 8) ให้ความหมายของ สื่อการสอน คือ สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางหรือพาหนะ หรือพาหนะนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

เกอร์ลาซ และอีลี (Gerlach and Ealy 1971 : 282) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นกุญแจสำคัญในการวางแผนและการสอนเชิงระบบ หมายถึง บุคคล วัสดุ อุปกรณ์หรือเหตุการณ์ ที่สร้างเงื่อนไขซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ ตลอดจนเจตคติ

ส่วน บราวน์ และคณะ (Brown and others 1973 : 2) ได้ให้ความหมายว่า สื่อ การสอน ได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียน จนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท นาฏกรรม การสาธิต การทดลอง ตลอดจนการสัมภาษณ์ และการสำรวจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะตัวกลางในการนำเนื้อหาวิชาของอาจารย์ผู้สอนส่งไปยังนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตหรือไม่ก็ตาม และยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น ทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ

ประเภทของสื่อการสอน

นักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนออกต่างกัน ดังนี้

โดยทั่วไปในวงการเทคโนโลยีการศึกษาได้แบ่งสื่อการสอน ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ด้วยกัน คือ

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการรูปร่างเปลี่ยนแปลง เช่น ซอล์ก फिल्म ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ

3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้นและมุ่งให้นักเรียนปฏิบัติ

เกอร์ลาช และอีลี (Gerlach and Ely , 1971) ได้จำแนก สื่อการสอน ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. ของจริงและตัวบุคคล รวมทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่

2. ภาษาพูดหรือภาษาเขียน หมายถึง คำพูด ตำรา คำอธิบายในสไลด์ फिल्म สตริป แผ่นภาพโป่งแสง

3. วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ ไปสเตอร์ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก ภาพวาด ฯลฯ วัสดุประเภทนี้นอกจากจะนำมาใช้โดยตรงแล้ว ยังปรากฏในหนังสือ ตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิง ภาพโป่งใส फिल्म สตริป สไลด์ เป็นต้น

4. ภาพนิ่ง เป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพสไลด์และฟิล์มสตริป

5. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์

6. การบันทึกเสียง ได้แก่ เสียงจากเทป บันทึกเสียงจากแผ่นเสียง จากร่องเสียงของฟิล์มภาพยนตร์

7. การสอนประเภทโปรแกรม เป็นการสอนที่จะต้องจัดเตรียมล่วงหน้า อาจมีสื่อทางโสตทัศนศึกษาช่วยเป็นแบบเรียนโปรแกรม บทเรียนสำเร็จรูปใช้ร่วมกับเครื่องช่วยสอนหรือคอมพิวเตอร์

8. สื่อประเภทสถานการณ์จำลองและชุดการสอน ได้แก่ การแสดงบทบาท การแสดงละคร

ศิริพงศ์ พยอมแย้ม (2533 : 72) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนในด้านลักษณะของสื่อโดยยึดถือมิติ (Dimensions) ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อ 3 มิติ

ก. สื่อ 3 มิติ ชนิดเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคล การสาธิต นาฏกรรม ฯลฯ

ข. สื่อ 3 มิติชนิดนิ่ง ได้แก่ ของจริง ของจำลอง

2. สื่อ 2 มิติ

ก. สื่อ 2 มิติชนิดเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์

ข. สื่อ 2 มิติชนิดนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ สไลด์ แผนที่ กระดานขอลูก ฯลฯ

3. สื่อไร้มิติ ได้แก่ ภาษาพูด เสียงเพลง

UNESCO (อ้างใน สุกัญญา บุรณเดชาชัย , 2531 : 74) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. สิ่งจูงใจ (Motivational Material) เป็นสื่อออกแบบและพัฒนาเพื่อปลุกจิตสำนึกและเร้าความสนใจให้ผู้เรียนมีความต้องการทางด้านข้อมูล ข่าวสารเพิ่มเติมในเรื่องความคิด กิจกรรมหรือโครงการ เช่น

1.1 สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จุลสาร วารสาร ฯลฯ

1.2 สื่อทัศนูปกรณ์ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง ภาพยนตร์ ฯลฯ

1.3 สื่ออื่น ๆ เช่น สื่อพื้นบ้าน เป็นต้น

2. สื่อการสอน (Instructional Materials) เป็นสิ่งที่ผลิตขึ้นเพื่อถ่ายทอดความคิดรวบยอด (Concept) ความคิด (Ideals) และเนื้อหา (Content) ให้แก่ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย เช่น คู่มือครู แผนการสอน เป็นต้น

3. สื่อติดตามผล (Follow up Material) เป็นสื่อที่ช่วยครูหรือโครงการให้บรรลุเป้าหมาย โดยสื่อจะทำหน้าที่ดังนี้

3.1 รักษาทัศนคติและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้คงที่ไว้

3.2 พัฒนาความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของผู้เรียนให้ดีขึ้น

3.3 เสริมแนวคิดและการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3.4 สรุปข้อเท็จจริงและความคิดต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับสื่ออื่น ๆ

3.5 ชดเชยข้อบกพร่องของสื่อที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

ได้มีนักเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญหลายท่าน พยายามประมวลบทบาทและคุณค่าของสื่อประกอบการสอนต่อประสิทธิภาพของการสอนไว้ พอสรุปได้ดังนี้

เบรื่อง ภูมิท (2519) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนต่อผลการเรียน การสอน ดังนี้

1. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน
2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้
3. ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอน
4. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำและประทับใจความรู้ที่ ทำอะไรเป็นเร็วและดีขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ยากลำบาก โดยการแก้ปัญหาหรือ

ข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

- ก. ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
- ข. ทำสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรม
- ค. ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลง
- ง. ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้เร็วขึ้น
- จ. ทำสิ่งใหญ่ให้มีขนาดเล็กลง
- ฉ. ทำสิ่งเล็กให้มีขนาดใหญ่ขึ้น
- ช. นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตมาให้ศึกษาได้
- ซ. นำสิ่งซึ่งอยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้

ส่วน อีริคสัน (Erickson : 1965) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของสื่อการเรียน ได้ ดังนี้

1. ช่วยจัดและเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน
2. ช่วยครูสอนเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก
3. ช่วยครูแนะนำและกำกับนักเรียนให้มีปฏิริยาสัมพันธ์ในทางที่พึงปรารถนา

โดยใช้สื่อต่าง ๆ

4. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น

วาสนา ชาวหา (2533 : 17) ได้สรุปถึงคุณค่าหรือความสำคัญของสื่อการเรียนไว้ว่า สื่อการเรียนมีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากมายหลายประการ นั่นคือ ช่วยให้การเรียนรู้ถูกต้อง ชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจสร้างความสนใจและประทับใจ ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนอย่างพอใจและกระตือรือร้นอันจะส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้

บังเกิดขึ้น และยังสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เพราะสื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากสามารถเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและประสบความสำเร็จ

การเลือกสื่อการสอน

วาสนา ชาวหา (2533 : 17) ได้พูดถึงการเลือกสื่อการสอนว่าควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ดังนี้ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Productivity) และต้องประหยัด (Economy)

จากหลักการดังกล่าวทำให้พบว่าสื่อการสอนที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละวัยจะมีความสนใจ ความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน
3. เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน บางครั้งครูเป็นผู้กระทำกิจกรรม และบางครั้งนักเรียนเป็นผู้กระทำแต่กระบวนการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง
4. ใช้ง่าย สะดวก และปลอดภัย ในประเด็นนี้เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน เพราะถ้าสื่อที่เลือกมาใช้มีวิธีการใช้ที่ยุ่งยากอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและทอดทิ้งที่จะใช้
5. ไม่สิ้นเปลือง ประหยัด และคุ้มค่า

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 62) ได้กล่าวถึง เทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational technology) ว่า หมายถึง วิธีการทางการศึกษาที่เป็นระบบมีขั้นตอนของการทำงานให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตรงตามวัตถุประสงค์วิธีการทางเทคโนโลยีทางการศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกัน คือ วัสดุหมายรวมถึง เนื้อหาสาระ (Materials & Contents) เครื่องมือ (Equipment) อุปกรณ์เครื่องช่วยสอนอื่นๆ และวิธีการ ซึ่งหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่นำเข้ามาสู่ระบบ

เทคโนโลยีทางการสอน (Instructional technology) หมายถึง การสอนแบบอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน โดยอาศัยความรู้ในด้านกระบวนการเรียนรู้และทฤษฎีสื่อสาร การพิจารณาถึงปัจจัยและตัวแปร ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

เทคโนโลยีที่นำไปใช้ในระบบการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้และรู้จักกันมาก คือ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบลักษณะส่วนบุคคลหรือ PSI (Personalized System of Instruction)

รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ใช้วัสดุประเภท Soft technology ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวัสดุวิธีการจัดระบบโดยนำมาผสมผสานกับ Hard technology เช่น โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ดังนั้น ในการเรียนการสอนสาขาวิชาการท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ง่ายมากขึ้น เช่น การเรียนในแขนงวิชาการโรงแรมซึ่งประสบการณ์ของนักศึกษาในเรื่องนี้น้อยมาก หรือบางคนไม่มีเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในต่างจังหวัด ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาของอาจารย์ผู้สอน จำเป็นต้องใช้สื่อประกอบการสอน เช่น สไลด์ของแผนกต่างๆ ในโรงแรม อุปกรณ์ในงานส่วนหน้า งานแม่บ้าน อาหารและเครื่องดื่มที่มีบริการอยู่ในโรงแรม นอกจากนี้การศึกษาดูงานจริงก็เป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน ส่วนแขนงวิชาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวก็จำเป็นต้องใช้สื่อช่วยสอน ตัวอย่าง เช่น การสอนเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในโลก นักศึกษาไม่สามารถเดินทางไปสัมผัสได้ด้วยตนเองในทุกที่ ดังนั้นการได้ดูจากวีดิทัศน์ ก็ช่วยให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์ขึ้นได้

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน

สงัด อุทรานนท์ (2532 : 104) กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนการสอนว่า หมายถึง การตรวจสอบผลผลิต (Output) ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เพียงใด เช่นการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ ด้านเจตคติและค่านิยม โดยการประเมิน ผลงานจากการทำกิจกรรม จากการทดสอบความรู้หลังการสอน หรือจากการสรุปความเข้าใจของ ผู้เรียน และจะให้เกิดผลดีควรใช้วิธีการประเมินหลายรูปแบบประกอบกัน

สุธรรม จันทน์หอม (อ้างใน สมยศ ชัยชนะ, 2540 : 17) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลว่า การวัดผล คือ การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ถึงปริมาณหรือคุณภาพของสิ่งที่ถูกวัด ส่วนการประเมินผล คือ การกำหนดคุณค่า ติราคาหรือตัดสินคุณค่าโดยอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง สิ่งนั้นมีความเหมาะสมเกณฑ์นั้น ๆ เพียงใด

สมหวัง พริยานุวัฒน์ (อ้างใน สุกัญญา บุรณเดชาชัย , 2531 : 94) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษามักแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1. ก่อนเรียน เพื่อบ่งชี้พื้นฐานความรู้เดิม เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีการที่ใช้ ได้แก่ ใช้ข้อสอบสังเกตและแบบสอบถาม

3. ระหว่างการสอน เพื่อตรวจสอบทักษะพื้นฐานและจุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน อันจะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการสอนและการเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
3. หลังการสอน เพื่อเป็นการบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์หรือผลการเรียนรู้และจัดอันดับ คะแนนวิธีการที่ใช้ได้แก่ ข้อสอบและรายงาน

ประเภทของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว (2535 : 21) ได้กล่าวถึง ประเภทของการประเมินผลโดยจำแนกตามจุดประสงค์ สรุปได้คือ

3. ประเมินผลก่อนเรียนเป็นการประเมินเพื่อให้ครูทราบสถานภาพของนักเรียนแต่ละคนว่าพื้นฐานเพียงพอที่จะเริ่มต้นรายวิชานั้นหรือไม่ หากนักเรียนมีพื้นฐานไม่ดีพอ ครูจะต้องสอนเพิ่มเติมให้ก่อน
2. การประเมินผลระหว่างการเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยหลังจากที่ครูสอนไประยะหนึ่ง ต้องมีการประเมินว่านักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ หากพบว่านักเรียนบกพร่องในจุดประสงค์ใดจะได้ปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ก่อนที่จะสอนจุดประสงค์อื่นต่อไป
3. การประเมินผลรวม เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละรายวิชาหรือโปรแกรมการสอน เพื่อตัดสินความสามารถของนักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นมากน้อยเพียงไร

กล่าวโดยสรุปการแบ่งประเภทของการวัดและประเมินผลศึกษานั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียน มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะเรียนรายวิชานั้น ๆ เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มผู้เรียนตามระดับความสามารถ เพื่อสะดวกแก่ผู้สอนในเรื่องการสอนซ่อมเสริม และจัดโครงการสอนพิเศษให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน และเพื่อศึกษาความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด การประเมินแบบนี้โดยมากจะกระทำการทดสอบเมื่อจบบทเรียนหรือจบเรื่องที่เรียนแต่ละครั้ง ข้อสอบที่ใช้เป็นข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง
2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินเมื่อจะตัดสินว่าผู้เรียนสามารถผ่านในรายวิชานั้น ๆ หรือไม่ โดยการนำคะแนนระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลาย

ภาคเรียน ตามอัตราส่วนที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นระดับผลการเรียนแต่ละวิชาในแต่ละชั้น เช่น ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด และผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

แนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมการสอน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538 : 5-6) กล่าวว่า หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐานที่ทำให้การสอนมีคุณภาพ คือ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ คือ เรื่องหลักสูตร ต้องมีความรู้เรื่องปรัชญาการศึกษา ต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาวิชา ต้องมีทักษะการสอนที่ดี และต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการสอนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการวางแผนและการเตรียมการสอน ซึ่งมีหลักสำคัญด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่สอน
2. ต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาสาระที่จะสอนตามหัวเรื่องและความคิดรวบยอด และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
3. ต้องมีการวางแผนผลิตหรือจัดหาสื่อการสอนเพื่อใช้ในกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
4. ต้องเตรียมแบบทดสอบให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
5. ต้องซ้อมสอนเพื่อจัดลำดับเนื้อหาและขั้นตอนการสอนให้ตนเองแน่ใจว่าจะสอนนักเรียนได้ดี และมีประสิทธิภาพ

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524 : 90) กล่าวว่า การเตรียมการสอน คือ การวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร แก่ใคร สอนอย่างไร สอนเพื่ออะไร ต้องใช้เวลาเท่าไร และจะวัดผลอย่างไร การเตรียมการสอนจึงเป็นการสร้างความพร้อมในการสอน เป็นการเตรียมตัวครู เตรียมบทเรียน เตรียมผู้เรียน เตรียมอุปกรณ์การเรียนและเตรียมสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น การจัดห้องเรียน การเตรียมบรรยากาศในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวครูยิ่งขึ้น ช่วยให้การสอนของครูดีขึ้นไม่เกิดความสับสน และยังเป็นหลักฐานว่าผู้เรียนได้เรียนอะไรไปบ้างแล้ว เพราะครูได้บันทึกไว้

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 116) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเตรียมการสอนไว้ คือ การเตรียมการสอนจะช่วยให้ผู้สอนเห็นความสัมพันธ์และความต่อเนื่องขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน และ ช่วยสร้างความสะดวกในการสอนอีกด้วย

นีล (Neal 1966 : 46) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่าในการเตรียมการสอนจะมีส่วนช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอน และยังช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับนักศึกษาทั้งด้านบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังป้องกันไม่ให้ผู้สอนสอนนอกกรอบประเด็น และทำให้การอธิบายสิ่งต่าง ๆ หรือการยกตัวอย่างเป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง

สุกัญญา นูรณเดชาชัย (2531 : 73) กล่าวว่า การเตรียมการสอนของครูช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะทำให้การสอนของครูไม่สับสน เป็นการสร้างความพร้อมของครูในการสอน ได้แก่ ความพร้อมของตัวเอง บทเรียน อุปกรณ์ สื่อการสอนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งการเตรียมการสอนของครูดังกล่าวยังช่วยให้ผู้เรียนได้ดีและสะดวกที่สุด

สรุปได้คือ การเตรียมการสอนจะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้การสอนเป็นระบบและลำดับขั้นตอนได้อย่างถูกต้องไม่สับสน ดังนั้นผู้สอนในโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมการสอน โดยอาจแบ่งการเตรียมออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านเนื้อหาที่จะสอน (Content) และด้านวิธีการหรือกระบวนการสอน (Method) ซึ่งต้องดำเนินการไปควบคู่กันอย่างเป็นระบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการสอนและวิธีการสอน

สมสุข วีระพิจิตร (2543 :52-58) กล่าวถึง หลักการเรียนรู้ว่าในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสิ่งนั้นมีความหมาย ผู้เรียนจะเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่มีความหมายโดยเฉพาะต่อตนเอง ดังนั้นการจัดลำดับเนื้อหาวิชาจึงต้องต่อเนื่องและผสมผสาน
2. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แน่นอน และทำได้
3. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นจึงต้องมีส่วนร่วมในการเรียน
4. จุดศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ปัญหา เป็นปัญหาที่แท้จริง ดังนั้นครูจึงต้องให้ผู้เรียนเรียนจากปัญหา และจึงประยุกต์กับทฤษฎีเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ไข
5. ประสบการณ์มีผลต่อการเรียนรู้
6. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง
7. การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการประเมินผู้เรียนว่าได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีการพัฒนาทักษะมากน้อยเพียงใด เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

8. ควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี เพื่อให้ผู้เรียนสนใจติดตามการเรียนการสอน และเกิดการเรียนรู้

วิธีสอนหรือการสอน (Method of Teaching) หมายถึง วิธีการที่จะใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนได้รับและพัฒนาความรู้ ทักษะ นิสัย และเจตคติ อันเป็นกระบวนการอย่างมีแบบแผนในการให้ หรือแสดงเนื้อหาความรู้ทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) จะหมายถึง วิธีการกลยุทธ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยทำให้การสอนของตนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเลือกวิธีการสอน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกวิธีการสอนมาใช้ในการสอนประกอบด้วย

1. ลักษณะของเนื้อหาวิชา ลักษณะของเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้แก่ผู้เรียน อาจจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ การสอนความรู้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมทางสมองที่จะรับเนื้อหาความรู้ ทฤษฎี หลักการ และข้อเท็จจริง ตลอดจนพัฒนาความสามารถที่จะประยุกต์สิ่งเหล่านี้ในสถานการณ์ที่กำหนดให้ การสอนทักษะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมทางด้านกล้ามเนื้อ เพื่อพัฒนาความสามารถทางทักษะและฝีมือในการปฏิบัติ หรือฝึกหัดงาน ส่วนการสอนเจตคตินั้น เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีค่านิยมและลักษณะนิสัยที่ดี สิ่งเหล่านี้จึงต้องการวิธีการสอนที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม และในการสอนเนื้อหาวิชาสามารถใช้วิธีได้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

การสอนกลุ่มย่อย การสอนแบบนี้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนค่อนข้างสูง ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างของการสอนกลุ่มย่อย เช่น การอภิปรายในแบบต่างๆ และการสัมมนา

การสอนรายบุคคล เป็นการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความพร้อมไม่เท่ากัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนก้าวไปตามความสามารถของตนภายใต้วิธีการที่ผู้สอนวางแผนไว้ ผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา ดูแล และติดตามความก้าวหน้าในการเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น การศึกษาด้วยตนเอง การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน กรณีศึกษาหรือการศึกษารายกรณี เป็นต้น

2. ผู้สอน ผู้สอนแต่ละคนจะมีเทคนิคหรือลีลาในการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ผู้สอนบางคนอาจมีพรสวรรค์ในการพูดหรือมีความสามารถในการใช้คำพูดเพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้

อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้สอนบางคนที่พูดไม่เก่ง อาจทำให้การสอนมีประสิทธิภาพโดยการใช้สื่อช่วยสอนหรือใช้เทคนิคช่วยสอนให้มากขึ้น

3. ทรัพยากรที่มีอยู่ การจัดการเรียนการสอนบางครั้งมีปัญหาในเรื่องเวลาที่จำกัด ทรัพยากรมีอยู่ไม่เพียงพอ ทำให้ผู้สอนไม่สามารถใช้วิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดได้

4. หลักการของการเรียนรู้ บุคคลจะเรียนรู้ได้ด้วยการรับสิ่งเร้าโดยผ่านทางประสาทรับรู้ในส่วนต่าง ๆ ยิ่งได้ใช้ประสาทรับรู้มากส่วนใด ก็จะช่วยทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้นเท่านั้น

จากปัจจัยข้างต้นนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีวิธีการสอนแบบใดที่ถือว่าเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุด ไม่มีบทเรียนใดที่เหมาะสมกับการใช้วิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว ดังนั้นผู้สอนที่ดีจะต้องพยายามปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขต่าง ๆ สำหรับการสอนบทเรียนทุก ๆ บท ทั้งนี้เพื่อให้การสอนของตนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด

พันธิพา อุทัยสุข และสิริวรรณ ศรีพหล (อ้างใน สมยศ ชัยชนะ , 2540 : 9) ได้แบ่งวิธีการสอนออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ โดยแต่ละวิธีต่างก็ประกอบด้วยวิธีการสอนย่อย ๆ ดังนี้

1. วิธีสอนโดยยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึงวิธีการสอนที่ครูรับบทบาทเป็นผู้นำหรือผู้ควบคุม ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอนดังกล่าวนี้ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนโดยการใช้คำถาม

2. วิธีสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึงวิธีสอนที่นักเรียนรับบทบาทเป็นผู้นำหรือผู้ควบคุมดำเนินกิจกรรมการสอน วิธีการสอนดังกล่าวนี้ได้แก่ วิธีการสอนแบบอภิปราย วิธีการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีการสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีการสอนแบบอุปนัยนิรนัย วิธีการสอนแบบเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบโครงการ

สมสุข ธีระพิจิตร ได้กล่าวถึง สภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา ไว้ คือ เดิมการสอนในระดับอุดมศึกษา เป็นการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Instructor Centered Teaching) โดยผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมทุกอย่างในชั้น เป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดค่านิยม ทศนคติ แนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยการบอกหรือถ่ายทอดสิ่งที่ได้จากหนังสือและจากความคิดของผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ผู้รู้ และแหล่งค้นคว้า ผู้สอนจึงเปรียบเสมือนแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้สอนสอน วิธีสอนส่วนใหญ่จึงเป็นการสอนให้

ท่องจำ การบรรยาย การสนทนาซักถาม การอภิปรายที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยการซักถามและให้แสดงความคิดเห็นภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้สอน รวมทั้งการสอนด้วยการบรรยายในลักษณะที่ผู้สอนอ่านและอธิบายตามหนังสือ

ปัจจุบันการสอนเริ่มเปลี่ยนไปเป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner – Centered Teaching)) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนและกลุ่มผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาและผู้สอน โดยได้แนวคิดจากการศึกษาปรัชญา สังคม และจิตวิทยาที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะให้ตนเองได้บรรลุถึงศักยภาพแห่งตน ดังนั้นการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการเรียน ให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจเลือกเรียนตามที่ยากเรียนหรือเห็นว่ามีประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเอง และรับผิดชอบการเรียนมากขึ้น การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมักเป็นการสอนกลุ่มย่อย การสอนรายบุคคลหรือให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ ในปัจจุบันได้รับการยอมรับจากผู้สอนเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดว่า “หลักการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

กล่าวโดยสรุป คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สารกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนและการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนมีบทบาทในการปลุกเร้าและเสริมแรงจิตใจแก่ผู้เรียนในทุกกิจกรรมเพื่อให้คนพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินการสอนและวิธีการสอนรวมถึงการสอนในระดับอุดมศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้สอนในโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนกับนักศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะถ้าผู้สอนมีความเข้าใจนักศึกษาและเข้าใจในธรรมชาติการเรียนรู้ของนักศึกษา ผู้สอนก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของอาจารย์ผู้สอน

คุณสมบัติของครูยุคปัจจุบัน

กล่าวกันว่าครูในยุคปัจจุบันควรมีคุณสมบัติที่จัดว่าเป็นนักวิชาการ นักปฏิบัติและผู้จัดการรวมอยู่ในตัวคนเดียวกัน จึงจะสามารถทำหน้าที่บูรณาการความรู้และกระบวนการการเรียนรู้ นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการศึกษาได้ นั่นคือ ผู้เรียนเก่ง ดี และมีสุข

คุณสมบัติของครูที่พึงปรารถนาและเป็นที่คาดหวังของสังคมได้แก่

1. มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างลุ่มลึก ครูต้องมีความสามารถวิเคราะห์ สกัดเอาแก่นของความรู้มาเสนอได้อย่างแม่นยำ และสามารถสังเคราะห์ความรู้นำมาใช้ให้เป็น ประโยชน์กับการเรียนการสอน ทำให้ศาสตร์ที่สอนมีความเข้มข้นและเข้มข้น

2. ติดตามความก้าวหน้าในเทคนิควิธีสอนตลอดเวลา ครูจึงต้องเป็นสมาชิกของ สมาคมหรือชมรมทางวิชาชีพ เช่น สมาคมครูคณิตศาสตร์ ชมรมครูภาษาไทย หรือชมรมครู ทางอินเตอร์เน็ต นอกจากนี้การติดตามอ่านวารสารทางการศึกษาจะช่วยให้ครูทราบเทคนิควิธีสอน ใหม่ ๆ และนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนของตนในชั้นเรียน

3. เป็นแบบอย่างในการคิดการกระทำ (Role modeling) ครูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก การกระทำของครูจะอยู่ในสายตาของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนจะ เลียนแบบครูโดยไม่รู้สึกตัว ดังนั้นหากครูต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอย่างไร คิดอย่างไร ครูควร นำสิ่งเหล่านั้นมาสะสมไว้ในตัวครูขณะทำการสอนด้วย

4. เป็นนักจิตวิทยาการเรียนรู้ ครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดี รู้ว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถอย่างไร สนใจ และถนัดในเรื่องใด ต้องการอะไร ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่ เรียนรู้ใฝ่เรียน ก้าวทันความรู้และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้

5. เป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูต้องเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ รู้วิธีและใช้เครื่องมือ ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้ รวมถึงสามารถนำโปรแกรมการศึกษาต่างๆ มาใช้ ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

6. เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ ครูปัจจุบันไม่ว่าจะจบการศึกษาระดับใดหรือสาขา วิชาใดไม่สามารถ หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษ เพราะภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับ การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยจากอินเทอร์เน็ต และมัลติมีเดีย หากครูยังคงใช้ตำราภาษาไทยซึ่งแปลความรู้มาจากหนังสือภาษาอังกฤษ เท่ากับครูกำลังศึกษาความรู้เมื่อ 10 ปีก่อน

7. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ครูต้องเป็นผู้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกวันของครู คือ การเรียนรู้ การเรียนรู้ คือ การพัฒนาตนเองและวิชาชีพซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติ

คุณสมบัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นในตัวครูเมื่อครูมีการปรับความคิด และวิธีการทำงานของตนเองดังนี้ ครูต้องคิดว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ผู้เรียนต้องเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามสภาพจริง มีการเก็บสะสมพัฒนาการของผู้เรียน และมีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ส่วนการทำงานหรือการสอน ครูต้องเริ่มต้นจากการศึกษาศักยภาพของผู้เรียน ค้นหาวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม จัดทำหรือนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผล ต่อไปนี้ความก้าวหน้าของครูจะขึ้นอยู่กับผลงานในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน

หากเราต้องการจะสร้างคนไทยที่พึงประสงค์สามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็นและประยุกต์ใช้เป็น ครูจะทำหน้าที่ผูกขาดการถ่ายทอดความรู้ ฝึกให้ผู้เรียนทำตาม เน้นการท่องจำเนื้อหาวิชาไม่ได้แล้ว การสอนต้องเปลี่ยนมาเป็นการเรียน ความรู้ต้องเปลี่ยนมาเป็นความคิด วิธีสอนที่ครูเคยเป็นศูนย์กลางต้องเปลี่ยนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องหาทางให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เอง รู้วิธีเรียนรู้ และรักที่จะเรียนรู้

บทบาทของครูเมื่อผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

บทบาทใหม่ที่ครูได้รับเรียกว่า “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ครูคงจะต้องพยายามทำความเข้าใจกับคำ ๆ นี้ และบทบาทใหม่นี้ โดยศึกษาทำความเข้าใจแต่ละหน้าที่และฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ อันจะเป็น หนทางให้ครูพัฒนาตนเอง และปฏิบัติงานจนกระทั่งเป็นครูคุณภาพระดับ 5 ครูผู้ทรงคุณวุฒิในสักวันหนึ่ง

บทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาลักษณะหลักสูตร ตลอดจนการวางแผนการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผล และรวมไปถึงการจัดระเบียบวินัยในชั้นเรียน
2. เป็นผู้จัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดชั้นเรียน วัสดุอุปกรณ์ แสงสว่าง ระบบเสียง ให้ผู้เรียนรู้สุขสบายและอยากเรียน ส่วนด้านจิต

วิทยา ได้แก่ การจัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ส่งเสริมการกล้าคิด กล้าทำ กล้าริเริ่มให้โอกาสผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จทุกคน

3. เป็นผู้ชี้แนะหรือแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้โดยการสังเกต สำรวจ ทดลอง วิเคราะห์จนพบคำตอบ ซึ่งเป็นวิธีการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4. เป็นผู้นำเสนอในเรื่องที่มีความซับซ้อนซึ่งผู้เรียนอาจประสบปัญหา ถ้าจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคยและไม่มีความรู้มาก่อนครูปิจารณาแล้วว่าควรเป็นผู้นำเสนอเรื่องนั้นด้วยตนเอง

5. เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อพร้อมที่จะเข้าใจ ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน หรือแก้ไขบางอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น

6. เป็นผู้เสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ครูต้องการ และเป็นการย้าให้ผู้เรียนมั่นใจในการกระทำของตนเองจะได้พัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น ครูควรเลือกโอกาสในการเสริมแรงให้เหมาะสม

7. เป็นผู้ถามคำถาม การถามคำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ครูสามารถใช้พัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน คำถามที่ใช้จึงควรหลากหลายและใช้ความคิดระดับสูงในการตอบ

8. เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้เรียนเมื่อลงมือปฏิบัติสิ่งใดย่อมต้องการทราบผลการกระทำของตน ครูจึงควรบอกผลการกระทำแก่ผู้เรียน โดยเร็วเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจหรือแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันเวลาที่ ครูควรมีวิธีให้ข้อมูลย้อนกลับที่ส่งเสริมการเรียนรู้

แม้ว่าจะมีการมอบบทบาทผู้อำนวยความสะดวกให้กับครู แต่ก็ไม่ได้ทำให้ครูลดความสำคัญลง แต่ในทางตรงกันข้ามครูกำลังแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ตั้งแต่ทำความเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน ค้นห้พบความสามารถจัดเตรียมเนื้อหาและวิธีเรียน แนะนำการเรียนทำให้ดูเป็นตัวอย่าง กระตุ้นความคิดด้วยการตั้งคำถาม สร้างปัญหาขบคิด โดยที่ครูอยู่ใกล้ ๆ ฝ้าสังเกตและพร้อมจะช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสม ทั้งครูและศิษย์จะเห็นคุณค่าของกันและกันเพราะต่างฝ่ายร่วมอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยกัน กล่าวโดยสรุปหน้าที่ของครู คือ การให้ความรู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และเป็นผู้จุดไฟแห่งการเรียนรู้

มังกร ทองสุตดี (2520 : 38-45) กล่าวถึง อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ควรจะมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

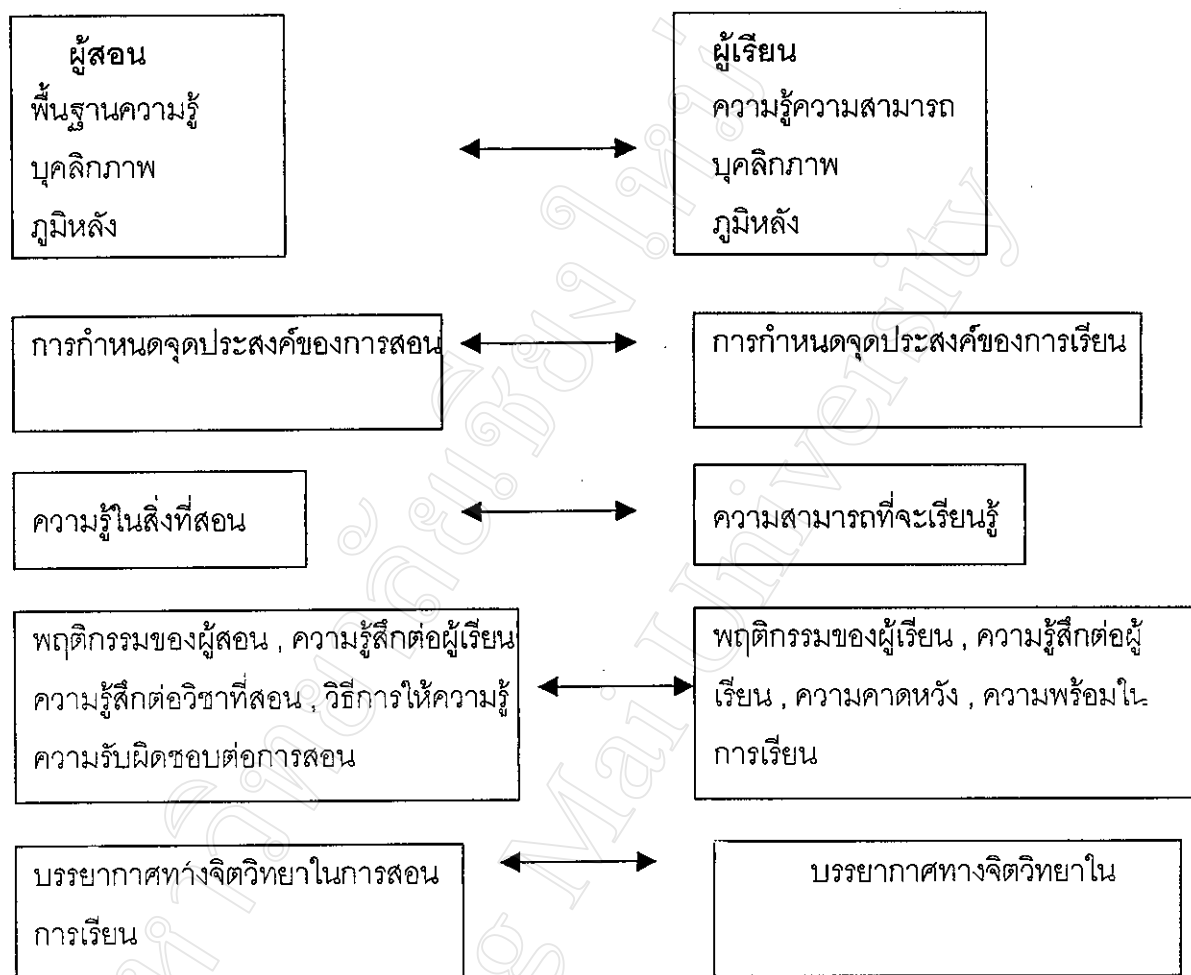
1. ถ่ายทอดหรือประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียน

2. เสาะแสวงหาความรู้ใหม่ และนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนอีกต่อหนึ่ง
3. ร่วมทำงานและศึกษาค้นคว้าไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน
4. วางแผนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อชีวิตของผู้เรียน
5. เป็นผู้นำในการศึกษาค้นคว้า
6. ทำการทดสอบและประเมินผลการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 79) กล่าวถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา ไว้ว่าเป็น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอให้ ซึ่งรวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัยของการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน พอสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

จินตนา มาพวง (2520 : 78) กล่าวว่า ตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต คือ

1. มีความเป็นกันเองกับนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
2. ให้เกียรตินิสิต
3. พยายามส่งเสริมนิสิตให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ยินดีติดต่อกับนิสิตด้วยความจริงใจ
5. ทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย
6. มีความรู้สึกที่ดีต่อนิสิตตั้งแต่แรกสอน
7. ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ปัญหาการเรียนการสอนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย

สุชาติ เมืองแก้ว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539 : 15 – 16) กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตกำลังคนด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ว่ายังประสบปัญหา คือ

1. การประสานงานของสถาบันการศึกษาที่ผลิตนักศึกษาในสาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร
2. ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม ของงาน และโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาครัฐ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
3. ทัศนคติต่ออาชีพการบริการยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับเท่าที่ควร
4. งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการผลิตกำลังคนมีค่อนข้างน้อย
5. ยังขาดการกำกับดูแลในการผลิตกำลังคนด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

มนัส ชัยสวัสดิ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539 : 21) กล่าวว่า บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมื่อพิจารณาในเชิงคุณภาพ จะพบว่ายังต่ำกว่ามาตรฐาน สาเหตุมาจาก

1. นักศึกษาที่รับเข้ามาเรียนมาตรฐานต่ำ เนื่องจากเป็นนักศึกษาที่ไปเลือกเรียนสาขาวิชาอื่นก่อน แล้วไม่ได้จึงหันมาเลือกเรียนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นจึงมีความสนใจเรียนน้อย
2. ขาดแคลนอาจารย์ผู้สอน เมื่อเทียบกับอัตราส่วนของอาจารย์ : นักศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาโดยตรง ยังต่ำกว่ามาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด เรื่องค่าตอบแทนของของอาจารย์ค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนลดลงไปด้วย
3. โครงสร้างหลักสูตรค่อนข้างกว้าง มีวิชาเรียนมาก จึงขาดจุดเน้นในการเรียนที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนี้ยังขาดงบประมาณสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นห้องปฏิบัติการ คุรุภัณฑ์ เป็นต้น
4. ยังไม่มีงานวิจัยที่พัฒนาองค์ความรู้ที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดี มีคุณภาพหรือมีน้อยมาก โอกาสจะเป็นเลิศทางการศึกษาจึงมีน้อย
5. ขาดการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทำให้ขาดแคลนกำลังคนที่จะมาเป็นอาจารย์ผู้สอนในวิชาชีพโดยตรง
6. ขาดระบบการประกันคุณภาพ (Quality Insurance) การจัดการเรียนการสอนสาขาการท่องเที่ยวการโรงแรม ในปัจจุบันต่างคนต่างทำ มหาวิทยาลัยก็ระบบหนึ่ง กระทรวงศึกษา

ธการกัระบบหนึ่ง ไม่มีหน่วยงานกลางรับรองคุณภาพของบัณฑิต เพราะฉะนั้นกลไกต่าง ๆ ที่จะมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพดีนั้น ยังห่างไกลในระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ วิจิตร ณ ระนอง และ พิศมัย ปิไซติการ ยังมีข้อเพิ่มเติมถึงปัญหามูลการด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย ว่าเป็นผลมาจาก การขาดแคลนตำรา หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ เพราะส่วนใหญ่เป็นตำราจากต่างประเทศ และการขาดแรงจูงใจในการให้คนเข้ามาทำงานในสาขาอาชีพนี้

คุณลักษณะของบุคลากรที่เหมาะสมต่อการทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2539)

คุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคลากร ที่เื้อื่อต่อการทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกฎแวดอกสำคัญที่จะไขไปสู่ความสำเร็จ มีอยู่ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. คุณสมบัติด้านทัศนคติ ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.1 กลุ่มที่มีทัศนคติดีต่อการท่องเที่ยว คนกลุ่มนี้อาจเป็นคนที่เห็นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีประสบการณ์ดีจากการท่องเที่ยว ได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ คนกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมเป็นสองแบบคือ พวกที่แสดงอาการพฤติกรรมกระตือรือร้น ที่จะให้การต้อนรับ บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างออกนอกหน้า และอีกประการคือ เห็นดีด้วยแต่ก็เฉยเฉยไม่แสดงปฏิกิริยาอะไร

1.2 กลุ่มที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการท่องเที่ยว คนกลุ่มนี้มักจะเป็นคนที่เคยมีประสบการณ์ไม่ดีหรือเสียผลประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือ เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะทำความเสียหายให้แก่สังคมหรือท้องถิ่นของตน จะขัดขวางทุกทางเท่าที่จะมีโอกาสกับประเภทที่ไม่เห็นด้วย แต่เฉยเฉย พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้จะเป็นพฤติกรรมที่มีผลด้านลบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2. คุณสมบัติด้านลักษณะนิสัย บุคคลที่จะทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีคุณสมบัติด้านลักษณะนิสัยที่เื้อื่อต่อการทำงานบางประการ คือ

2.1 นิสัยกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ชอบให้บริการแก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งต่อนักท่องเที่ยว และต่อเพื่อร่วมงานในทุกระดับ

2.2 มีความเห็นอกเห็นใจ และมีความอดทน นักท่องเที่ยวย่อมจะคาดหวังที่จะได้รับการบริการและการเอาอกเอาใจจากผู้ทำหน้าที่ให้บริการ การคัดเลือกบุคลากรจึงควรคำนึง

ถึงลักษณะในอันที่จะให้ความช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจในสภาวะการณ์ต่าง ๆ บางครั้งนักท่องเที่ยวอาจอารมณ์เสีย แสดงอาการเกรี้ยวกราด เอาแต่ใจตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากภาวะความเหน็ดเหนื่อย จากการเดินทาง การเปลี่ยนอากาศ การเปลี่ยนเวลา ฯลฯ ผู้ที่จะให้บริการจำเป็นต้องมีความอดทนเป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวอย่างสุดความสามารถ แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย ย่อมก่อให้เกิดผลดี และจะช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น

2.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นักท่องเที่ยวที่มีภูมิหลังแตกต่างกันอาจสร้างปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างคาดไม่ถึง ความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้อยู่ในลักษณะ " บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น " เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.4 ความสามารถในการปรับตัว ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อสิ่งแวดล้อมเช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การเปลี่ยนเวลา อาหารการกิน ฯลฯ เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะจำเป็นต้องทำงานพปะกับผู้คนหลายแบบ หลายชาติศาสนาต่างค่านิยม โดยเฉพาะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้งานประสบไปได้ด้วยดี ความสามัคคีระหว่างเพื่อนร่วมงาน จะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ในทางตรงกันข้าม ความแตกแยกแม้เพียงเล็กน้อย หากปรากฏให้นักท่องเที่ยวเห็น ย่อมจะสร้างความวิตกกังวลไม่พอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ สิ่งสำคัญที่สุดในการปรับตัวคือ ความสามารถในการปรับตัวไปหาผู้อื่น ย่อมจะนำความสำเร็จในการทำงานมาสู่ตนเองและต่องานที่รับผิดชอบ

3. คุณสมบัติด้านความรู้และทักษะ การทำงานแต่ละชนิด ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านนั้น ๆ จึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จ บุคคลที่จะทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เช่นกัน จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน นั้น ๆ เช่น เป็นมัคคุเทศก์ จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีความรู้ด้านการใช้ภาษาและมีความสามารถที่จะถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้อย่างดี

คุณลักษณะทั้งสามประการนี้ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก โดยเฉพาะในภาวะการที่การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวมีการแข่งขันกันสูง ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ การสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน ย่อมจะเป็นเสน่ห์ให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความดึงดูดใจมากขึ้น และจะเป็นหนทางช่วยให้สามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ทางเศรษฐกิจได้

จากรายงานการสัมมนาวิจัยทัศนพัฒนามุขบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (2539 : 53-54) กล่าวถึง แนวทางการพัฒนามุขบุคลากรของสถาบันการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ปัญหา.	สภาพปัญหา	วิธีการแก้ไข	กิจกรรม
หลักสูตร	1. ไม่ครอบคลุม 2. ไม่สอดคล้อง 3. ไม่มีเอกภาพ 4. ความรู้ภาษาต่างประเทศไม่ดีพอ	- ปรับหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน - จัดตั้งองค์กรรมที่มาจากทุกหน่วยงาน โดยมี ททท.เป็นแกนหลัก - ปรับหลักสูตรโดยจัดให้มีรายวิชาภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือก	- จัดตั้งกรรมการพัฒนาหลักสูตรโดยประกอบด้วยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ
ผู้เรียน	1. ตัวป้อนมีน้อยขาดตัวเลือก 2. เจตคติของผู้เรียนไม่ถูกต้อง 3. วุฒิภาวะของผู้จบการศึกษาไม่พร้อม	- ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นทุกระดับ - สร้างแรงจูงใจ เช่น ให้ทุนการศึกษา - กำหนดเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเข้าเรียน - กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่ออายุใบอนุญาตเป็นภาคพิเศษ	- ปลุกฝังเจตคติค่านิยมแก่ผู้เรียน
ผู้สอน	1. ขาดบุคลากรในสาขาที่เปิด 2. ขาดหน่วยงานในการประสานงานเพื่อพัฒนาบุคลากร 3. ค่าตอบแทนต่ำไม่มีแรงจูงใจ	- จัดตั้งองค์กร / หน่วยงานที่เป็นผู้ประสานการพัฒนาบุคลากร โดยเชิญวิทยากรจากสถานประกอบการ - จัดการศึกษาดูงาน / ให้ทุนการศึกษา / การฝึกงาน ทั้งในและต่างประเทศ โดยความร่วมมือกับภาคเอกชน - ปรับปรุงระเบียบราชการด้านค่าตอบแทน / อนุญาตให้ข้าราชการครู	- จัดงบประมาณสนับสนุน - มีการติดตามประเมินผล - ปรับระเบียบ

สถานที่ และ อุปกรณ์		ดำเนินการธุรกิจได้	
	1. ขาดแคลนสถานที่ และอุปกรณ์ในการ ฝึกงาน	- การใช้อุปกรณ์ร่วมกัน - จัดทำ / แปลตำรา - จัดตั้งหน่วยงานกลางในการ ประสานงาน	- การร่วมมือและ ประสานงานกันตั้ง กรรมการประสาน งานวิเคราะห์วิจัย
	2. ขาดการประสาน งานในการฝึก ปฏิบัติ	- ปรับนโยบายและเพิ่มงบประมาณ	
	3. ขาดนโยบาย / งบประมาณ		

จากปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดังที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่ง
ที่ชี้ให้เห็นถึงความพร้อมและสถานการณ์ของประเทศไทยในการรองรับงานในด้านนี้ ดังนั้นจึงเป็น
ภาพรวมที่จะสะท้อนให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทยที่กำลังผลิตบัณฑิตในสาขาอาชีพ
นี้ทั้งปัจจุบันและอนาคตได้ตระหนักถึงปัญหา และพยายามหาวิธีการในการพัฒนาการผลิต
บุคลากรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุกัญญา บุรณเดชาชัย (2531) ทำการศึกษาถึง แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์ในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโปรแกรมนิเทศศาสตร์ โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสภาพที่ต้องการพัฒนามกับสภาพปัจจุบัน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สภาพการเรียนการสอนของโปรแกรมนิเทศศาสตร์ในวิทยาลัยครู ในด้านหลักสูตร ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน สื่อประกอบการสอน การประเมินผลการเรียน บุคลิกลักษณะของอาจารย์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านของปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือปัญหาในเรื่องของงบประมาณสนับสนุน อุปกรณ์ประกอบการศึกษาไม่เพียงพอ การขาดตำราและขาดแคลนอาจารย์ผู้สอน ส่วนปัญหาในด้านอื่นจัดอยู่ระดับปานกลาง

ส่วนยุทธศักดิ์ ยารังษี (2542) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาชีพ โรงเรียนกรมสามัญศึกษา อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษา เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ จัดหางานจังหวัดพะเยาและองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สภาพของการจัดการเรียนการสอนและจำนวนรายวิชาที่เปิดสอน จะขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในส่วนของแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนสรุปได้คือ ควรส่งเสริมครูวิชาชีพได้เพิ่มพูนความรู้ มีการจัดสรรงบประมาณค่าวัสดุฝึกในรายวิชาอย่างเหมาะสม ควรเน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาเรียนอย่างเสรี มีการจัดทำบัญชี รายชื่อแหล่งวิทยาการและเชิญมาเป็นผู้ช่วยสอน ควรแจ้งให้ผู้ปกครองให้เข้าใจถึงหลักสูตรวิชาชีพ และรวมทั้งมีการประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีปัญญาท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรและนโยบายวิชาอาชีพให้ชุมชนทราบและควรจัดตลาดนัดจำหน่ายผลผลิตจากอาชีพในท้องถิ่นด้วย

สิริเลิศ กระแสชัย (2536) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนสำหรับมหาวิทยาลัยพายัพ โดยมีการศึกษาถึงสภาพของการสอนในปัจจุบัน ซึ่งก็พบว่า ในปัจจุบันการพัฒนาและการปรับปรุงรายวิชาจะเป็นไปตามดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ โดย ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนและศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับสังคมและตลาดแรงงาน รวมทั้งผู้สอนต้องทำความเข้าใจหลักสูตรในรายวิชาที่สอนด้วย

ตนเอง และส่วนใหญ่มีการสอนแบบบรรยาย ใช้ชอล์กและกระดานดำประกอบการสอน และมีการประเมิน ผู้เรียนในด้านของการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ส่วนการประเมินหลักสูตรรายวิชานั้นผู้สอน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หลักสูตรยังไม่สนองตอบความต้องการของสังคม โดยใช้วิธีการประเมินจากตัวผู้เรียนหลังการเรียนวิชานั้น ๆ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านการใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมการ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ประเมินผู้เรียนในด้านการสอนที่เอื้อต่อการให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ และด้านความสนใจต่อการเรียน โดยมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ว่าบุคคลที่เหมาะสมจะทำการประเมินคือตัวผู้สอนเอง และถึงแม้อาจารย์ส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยพายัพ ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาทักษะในวิชาชีพ และการสนับสนุนให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการสอนขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ศิริจันทร์ญา ภักดี (2531) ยังได้ทำการศึกษาถึงสถานสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ของคณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ผลการวิจัยสรุปดังนี้ คณาจารย์ที่สอนในวิชา วิทยาศาสตร์มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนปัญหาที่ผู้สอนพบในปัจจุบัน คือ ปัญหาด้านจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนยังต้องการให้มีการพัฒนาในด้านหลักสูตรกับผู้สอนที่ขาดความรู้เรื่องหลักสูตร การพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน คือหนังสือและเอกสารต่างๆ ในห้องสมุดมีไม่เพียงพอ การพัฒนาคณาจารย์ที่ขาดความรู้และเทคนิควิธีการสอนแบบโครงการ การพัฒนาด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากอุปกรณ์วิทยาศาสตร์มีไม่เพียงพอกับคณาจารย์ขาดเทคนิคในการใช้เครื่องฉายฟิล์ม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน คือ การจัดสถานที่สอบไม่ดีเท่าที่ควร และอาจารย์ขาดความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสร้างข้อสอบ

ฉลรัตน์ ศิริวัฒน์ (2530) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเตรียมทหาร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งก็พบปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน 8 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร 2) ด้านการจัดระบบการเรียน

การสอน 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอนและสื่ออำนวยความสะดวก 4) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอนและสิ่งอำนวยความสะดวก 6) ด้านการใช้อาคารสถานที่และบริเวณเพื่อสนับสนุนการสอน 7) ด้านห้องสมุด 8) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

เศวณิต เศณานนท์ สมทรง อัครกุล และคณะ (2539) ได้ทำการวิจัยถึงความต้องการด้านการเรียนการสอนและบริการด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาภาคปกติ และกศ.บป. สถาบันราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความต้องการด้านการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ตามลำดับดังนี้ คือ

1. ต้องการใช้สื่อที่เหมาะสม / ทันสมัยประกอบการสอน
2. ต้องการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์เป็นวิชาบังคับอย่างน้อย 1 รายวิชา
3. ต้องการให้มีเอกสารประกอบการสอนทุกวิชา
4. ต้องการให้มีการแจกหรือชี้แจงแนวการสอนในแต่ละรายวิชา
5. ต้องการให้อาจารย์ผู้สอนรับฟังปัญหาจากผู้เรียน
6. ต้องการให้อาจารย์ให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน

ความต้องการดังกล่าวข้างต้น ในบางข้อถือเป็นนโยบายทางวิชาการของสถาบันอยู่แล้ว เช่น การให้มีเอกสารประกอบการสอนและแนวการสอนในทุกรายวิชา รวมทั้งการให้เรียนวิชาคอมพิวเตอร์เป็นวิชาบังคับด้วย ซึ่งสถาบัน ฯ จะต้องติดตามการปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและทั่วถึง ในส่วนของสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยนั้น ปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ มีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สถาบัน ฯ จึงควรที่จะต้องพัฒนาและจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนให้มีการสอนที่ทันสมัย เพื่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนให้มากขึ้น นอกจากนั้นอาจารย์ควรจะต้องพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการสาขาต่างๆ และสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนกับนักศึกษาได้

นอกจากนี้แล้วเศวณิต เศณานนท์ สมทรง อัครกุล และคณะ (2539) ยังได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและแนวทางการพัฒนาสถาบันตามความเห็นของอาจารย์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งก็พบว่า คณาจารย์มีความต้องการในการพัฒนาด้านวิชาการ ในเรื่อง ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน อาจารย์ต้องการให้มีจำนวนนักศึกษาในภาคปกติ แต่ละหมู่เรียนละ 20-30 คน ส่วนนักศึกษา กศ.บป. หมู่เรียนละ 31-40 คน และมีจำนวนชั่วโมงสอนสัปดาห์ละ 11-12 ชั่วโมง และต้องการให้มีการจ้างอาจารย์พิเศษมาสอนเพื่อแก้ไขปัญหาจำนวน

ชั่วโมงสอนมากเกินไป และอาจารย์พิเศษที่จ้างนั้นต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและตรงตามสาขาวิชาชีพนั้น ส่วนการแก้ไขปัญหาคำนวณชั่วโมงสอนต่ำ ควรให้มอบหมายงานพิเศษอื่นให้ทำ ส่วนการควบคุมการวัดผลประเมินผลของอาจารย์ ก็ควรใช้มาตรฐานเดียวกันสำหรับอาจารย์ในภาควิชาหรือโปรแกรมวิชาเดียวกัน

2. ความต้องการด้านการวิจัย ต้องการให้มีการเสริมความรู้ด้านการวิจัยและความรู้ด้านคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย และมีการจัดที่ปรึกษาด้านการวิจัยขึ้น

3. ความต้องการการพัฒนาทางวิชาการ อาจารย์ต้องให้มีการอบรมระยะสั้นมากที่สุด นอกจากความต้องการในการพัฒนาด้านวิชาการแล้ว อาจารย์ยังต้องการการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านห้องเรียน สื่อ อุปกรณ์การสอนประจำห้องเรียนอีกด้วย

สำหรับการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทางวิชาการ คือ ควรมีการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพของผู้สอน มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของแหล่งงาน และมีการประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวให้อาจารย์ทราบ

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2541) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ความต้องการบัณฑิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต สถาบันราชภัฏตามทัศนะของผู้ประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการบัณฑิตสถาบันราชภัฏสวนดุสิตในสาขาวิชาต่างๆ ของผู้ประกอบการ ดังนี้ บัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา 10 โปรแกรมวิชาแรกประกอบด้วย โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป จิตวิทยาและการแนะแนว การศึกษาปฐมวัย ภาษาไทย เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คหกรรมศาสตร์ และศิลปศึกษา ความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ 10 โปรแกรมวิชาแรกประกอบด้วยโปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เคมี เคมีปฏิบัติ ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การอาหาร คหกรรมศาสตร์ ชีววิทยาประยุกต์ วิทยาศาสตร์การกีฬาและสถิติประยุกต์ ส่วนความต้องการบัณฑิตในสาขาวิชาศิลปศาสตร์ 9 โปรแกรมวิชา ประกอบด้วยโปรแกรมวิชาการบริหารธุรกิจ ภาษาอังกฤษ การจัดการทั่วไป ภาษาอังกฤษธุรกิจ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ศิลปกรรม/ออกแบบนิเทศศิลป์ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและภาษาฝรั่งเศส ซึ่งจะเห็นได้ว่าโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจัดอยู่ในลำดับที่ 8 ของความต้องการบัณฑิตตามทัศนะของผู้ประกอบการ ทั้งนี้เนื่องจากการเติบโตและการขยายตัวอย่างมากของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจากการศึกษาถึงคุณลักษณะของบัณฑิตของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตตามทัศนะของผู้ประกอบการ พบว่ามีอยู่ 3 ด้านด้วยกันคือ 1) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ คือ การมีวิสัยทัศน์

กว้างไกล และพัฒนาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ สามารถพัฒนางานให้ทันสมัยอยู่เสมอ นำความรู้ไปใช้กับงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ มีความรู้ในวิชาชีพเฉพาะสาขา รู้จักดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและรู้จักการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการทำงาน 2) ด้านความรู้ความสามารถพิเศษ ประกอบด้วยการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานได้ ทำงานกันเป็นกลุ่ม แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้ภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 1 ภาษา สามารถค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่ให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันในสังคม และประยุกต์งานได้ 3) ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ดี รับผิดชอบต่องานที่ทำงาน แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เกียจงาน เคารพ กฎเกณฑ์ขององค์กร กระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์กล้าแสดงความคิดเห็นและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี (2538) ทำการวิจัยถึงบัณฑิตวิทยาลัยครูในทัศนะของผู้บังคับบัญชา จากการสัมภาษณ์จาก 69 หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน สรุปได้ดังนี้ ความพึงพอใจต่อบัณฑิตวิทยาลัยครู สิ่งที่ทำให้ผู้บังคับบัญชามีความ พึงพอใจต่อบัณฑิตวิทยาลัยครู 3 ลำดับแรก คือ ในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การเป็นผู้รับคำสั่งที่ดี ทำงานดี และเข้าใจคำแนะนำสั่งสอนได้โดยไม่ยาก ด้านคุณภาพของงานที่ทำ ได้แก่ ทำงานพอใช้ คุณภาพดี เหนือกว่าการจัดการเรียนการสอน และความรับผิดชอบ ได้แก่ การเป็นคนอดทน สุจริต มีความรับผิดชอบต่องานที่ดี และตรงต่อเวลา ส่วนข้อเสนอแนะจากหน่วยงานซึ่งมีความเห็นตรงกัน ถึงสิ่งที่วิทยาลัยครูควรเสริมให้บัณฑิตเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ 5 ลำดับแรกคือ ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างๆ ความเป็นผู้นำ การฝึกทักษะการทำงาน การตัดสินใจ และทักษะการพูด นอกจากนี้แล้วผู้บังคับบัญชายังมีความเห็นตรงกันในส่วนของคุณลักษณะที่จำเป็นในการทำงานของผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ลำดับแรก คือ ความสามารถด้านภาษา ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้ใหม่ ๆ ความรับผิดชอบ และทักษะการพูด ผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการรับบัณฑิต วิทยาลัยครูเข้าทำงานต่อ 5 ลำดับแรก ได้แก่ โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ สถิติประยุกต์ การโรงแรมและการท่องเที่ยว ภาษาอังกฤษธุรกิจ และการศึกษาปฐมวัย